

12. Дослідження практик відновлення країн після руйнації: Хорватія. 30.06.2022. URL: <https://iaa.org.ua/articles/doslidzhennya-praktyk-vidnovlennya-krayin-pislya-rujnacziyi-horvatiya/>

13. The reconstruction of Ukraine: lessons from the post-war recovery in Bosnia and Herzegovina and Georgia. 14.04.2023. URL: <http://surl.li/haycgs>

ВПЛИВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ

Коваль І. Ф.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: koval@donnu.edu.ua

Дослідження Advanter Group свідчать, що через війну в Україні повністю припинили діяльність 54 % підприємств, 25 % – майже зупинили свою діяльність, 21 % підприємств провели релокацію (2 % – повністю, 12 % – частково, 7 % – в процесі), 31 % підприємств не встигли її провести [1]. Важлива роль у відновленні економічної діяльності національних суб'єктів підприємницької діяльності належить інтелектуальній власності, правам на використання і передання прав на об'єкти інтелектуальної власності. Водночас у поствоєнному відновленні України значення інтелектуальної власності набуватиме нового акценту. Якщо у довоєнні часи інноваційний шлях розвитку вважався умовою економічної стабільності і зростання, то сьогодні інтелектуальні ресурси, інновації, процеси їх впровадження в усі сфери виробництва товарів і послуг мають стати ключовим фактором перезапуску і трансформації економіки. Саме інноваційні рішення є шансом на відновлення економіки після війни.

Наразі основні показники стану інноваційної екосистеми в Україні свідчать про системні проблеми: інвестиційна активність була і залишається низькою; за показником частки капітальних інвестицій у ВВП була на рівні 9–20 % та не відповідає потребам прискорення модернізації українських підприємств; на НДДКР в Україні спрямовується лише 0,3–0,4 % від величини ВВП, що не лише значно нижче законодавчо визначеного рівня в 1,7 % ВВП; залишається низьким рівень інноваційно-активних підприємств (14–16 % від загальної кількості підприємств) [2].

Сьогодні держава створила умови лише для захисту інтересів правовласників, пов'язаних із дотриманням і спливом строків набуття, правової охорони, припинення, продовження майнових прав інтелектуальної власності 01 квітня 2022 р. прийняттям Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від [3]. Цим Законом передбачено, що з дня введення в Україні воєнного стану зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав; майнові права інтелектуальної власності, строк чинності

яких спливає на день введення в Україні воєнного стану або під час дії воєнного стану, залишаються чинними до дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану.

Ніяких інших відчутних для економіки заходів підтримки інноваційного розвитку і інтелектуальної власності як його основи на державному рівні не прийнято.

Для того, щоб інтелектуальна власність реально перетворилась на економічний ресурс, державі потрібно комплексне і системне розуміння економіко-правових механізмів для активізації участі інтелектуальної власності у відновлюваних процесах. Україна отримує гранти та кредитів від іноземних партнерів, які важливі для підтримки економіки, покриття дефіциту бюджету, забезпечення державних і суспільних потреб у кризових умовах. Водночас фінансова підтримка Україні має бути спрямована, серед іншого, і на інвестування в процеси створення і реалізації інновацій, налагодження високотехнологічних виробництв. Це дасть можливість нарощувати науково-технічний потенціал, відновлювати виробничу активність національних підприємств, і, що важливо, вирішувати проблему працевлаштування і зайнятості працездатного населення.

Економічне значення інтелектуальної власності вимагає більш відчутної підтримки з боку держави, аніж у мирний період. Фахівці-економісти цілком виправдано вважають, що іноземним інвесторам, які продовжують інвестувати в українську економіку, потрібно запропонувати страхування так званих воєнних ризиків. Обговорюється можливість введення такого виду страхування для всіх, хто вкладає кошти в українську економіку. Інвесторів цікавлять насамперед інвестиції в інноваційні проекти, стартапи для приросту вкладеного капіталу.

Перетворення інтелектуальних продуктів на реально діючі інновації вимагає державної підтримки. Так, за результатами дослідження стартап-екосистеми України, яке провів Фонд напередодні – STARTUP VOICE, в умовах воєнного стану в Україні залишилося 71 % стартапів, 37,4 % – потребують релокації, 41,1 % – не мають заощаджень, щоб продовжувати працювати, 99 % – потребують фінансової підтримки [4].

Суб'єктам господарювання, які займаються інноваційною діяльністю, мають бути запропоновані пільги і стимули економічного характеру у вигляді пільгових кредитів, особливого режиму оподаткування, цільового державного фінансування науково-технічних розробок тощо. Зокрема, вимагають перегляду правила оподаткування доходу, який отримує правовласник у вигляді роялті. Для стимулювання розвитку ринку інтелектуальної власності, передання технологій в національному податковому законодавстві не передбачено жодних пільг. Навпаки, правовласник-нерезидент перебуває у нерівному, більш вигідному фінансовому становищі з правовласником-резидентом у разі передання права на використання об'єкта інтелектуальної власності. Така політика не спрямована на підтримку інноваційної

діяльності, винахідництва, внутрішнього ринку інтелектуальної власності. Фактично національний правовласник об'єкта інтелектуальної власності не має всередині країни податкових стимулів, які б мотивували його розширювати свої бізнесові можливості, пов'язані з використанням об'єктів інтелектуальної власності. Для порівняння, в зарубіжних країнах (США, Велика Британія, Польща) діють знижені ставки для оподаткування роялті для резидентів (10, 15 %), порівняно зі ставками податку на прибуток для нерезидентів. Для заохочення інноваційної активності, відновлення національного виробництва, створення нових високотехнологічних підприємств у податковому законодавстві є сенс передбачити зменшену ставку оподаткування доходу, який отримує суб'єкт прав інтелектуальної власності – резидент у вигляді роялті, принаймні до розміру ставки такого податку для нерезидентів [5, с. 111].

Потрібна взаємодія держави і бізнесу за принципом державно-приватного партнерства, концесійних угод, що передбачає залучення приватних ресурсів, зокрема й інтелектуальних, з метою реалізації цільових проєктів відновлення інфраструктури, житла.

Важливим об'єктом уваги має стати також аналіз потреб держави у найбільш затребуваних сьогодні розробках і нововведеннях та, відповідно, стимулювання процесів їх створення і правової охорони (патентування). За прогнозами фахівців, затребуваними у відновленні економіки будуть інновації і стартапи у сфері оборони, кібербезпеки, будівництва та відновлення інфраструктури, медицини, аграрного сектору, зелених технологій. Проте, як свідчить стан об'єктів патентування в країні, таких винаходів, корисних моделей не вистачає. В останній рік хоча і фіксується зростання кількості заявок на реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності, проте цього недостатньо.

В сучасних складних умовах зростає і соціальна роль інтелектуальної власності як фактора стимулювання творчої активності громадян, підприємців, виявлення і розвитку їх творчих здібностей, використання результатів інтелектуальної діяльності для отримання додаткового доходу, вирішення проблем зайнятості, психологічної адаптації. Сьогодні стає зрозумілим, що саме людський капітал це – основа розвитку, він має бути центром усіх рішень держави.

Вищевказані напрями інтеграції інтелектуальної власності у відновлювані процеси мають бути конкретизовані в Плані відновлення України [6]. Національною радою з відновлення розроблено такий цільовий План з метою прискорити економічне зростання та підвищити якість життя в Україні.

Отже, значення інтелектуальної власності в умовах повоєнного відновлювання стане вирішальною для розвитку економіки і творчої активності інноваторів. Посилуються і набувають нового значення економічні і соціальні аспекти права інтелектуальної власності. З огляду на це чинне законодавство має бути зорієнтована-

но на удосконалення механізмів захисту інтересів творців, їх інтеграції в соціально-економічне життя, розвиток державно-приватного партнерства, державну підтримку суб'єктів інноваційної діяльності в площині максимально ефективного використання потужного інтелектуального потенціалу для відновлення країни.

Зазначені завдання мають знайти відображення в Плані відновлення України, зокрема за напрямками «Відновлення та розвиток економіки» та «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Данилишин Б. Як держава може підтримати бізнес в умовах війни. *Економічна правда*. 2022. 20 березня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/20/684363/>
2. Касич А., Ткаченко О. Управління інтелектуальною власністю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3496/3425>
3. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01 квітня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20>
4. 99 % українських стартапів потребують фінансової підтримки. *Ucluster*. 28.06.2022. URL: <http://surl.li/dkfji>
5. Коваль І. Роль права інтелектуальної власності в умовах війни і відновлення. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 5. С. 109–114.
6. План відновлення України. Національна рада відновлення. 01.07.2022. URL: https://uploadssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf

ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Краковська А. Є.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: angel@donnu.edu.ua

Одним з важливих інструментів розвитку публічної служби в Україні на сучасному етапі та у повоєнний період є правила етичної поведінки публічних службовців. Особливу увагу треба приділити національному та міжнародному аспектам, особливо в частині огляду нормативно-правових актів України з питань правил етичної поведінки та їх недоліків, а також стандартів Ради Європи та європейської практики.

Система нормативно-правових актів України щодо правил етичної поведінки публічних службовців включає декілька актів, які встановлюють правила поведінки, професійно-етичні вимоги й етичні цінності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Норми, які регулюють правила етичної поведінки (далі – ПЕП) містяться в таких законодавчих актах України: Закон України